

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniæ Agrippinæ, 1707

Articulus I. Quid requiratur in Iudice.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42600

Quòd si litigetur occasione unius rescripti in causa principali, & alterius in causa appellationis, de validitate appellationis cognoscere debet, non Iudex super principali, sed deputatus super appellatione, Cap. *Dilectus*, 29. de rescriptis. Quis in materia simoniæ fit Iudex competens, vide *Leur.* p. 3. q. 757. Quis in materia juramenti relaxandi, *Delbene* c. 8 dub. 28., qui c. 10. d. 18. docet Papam judicare inter duos Supremos Principes.

Q. 242. *Quid circa crimina excepta & juris ordinem sit addendum.* R. 1418

§. I. Crimina excepta, in quibus opus non est semper servari omnem juris ordinem, sunt hæc, 1. Læsæ Majestatis: 2. Hæreseos: 3. Sagarum: 4. Proditionis: 5. Conjuracionis: 6. Falsæ monetæ, 7. Latrocinii. In his tamen aliisque omnibus non potest aliter procedi, quàm recta ratio & jus naturale dicter, uti rectè *Spe* in *Caut. Crimin.* dub. 5.

§. II. Iudex supremus & independens potest in crimine enormi & certò notorio omittere ordinem juris, si in mora sit grave periculum Reip., uti si reus alioqui esset evasurus. An autem possit sententiam mortis ferre more belli & sine ullo, ne summario quidem processu, dubium est, negat *Lugo*; affirmat probabile esse, quòd possit in urgente casu, *Less.*, uti si solus Rex sciret adulterum vim inferre Reginæ, quia sic fieri expediret ad Reginæ infamiam vitandam. Vide *Tamb.* l. 6. c. 1. §. 4. 1419

DUBIUM II.

De Potestate & Officio Iudicis.

1420

ARTICULUS I.

Quid requiratur in Iudice.

R Esp. I. Præter tria dicta Superiore dubio, requiritur scientia, quâ sciat suo munere rectè fungi.

“fungi. Ita communis Doct. & Bon.to.2.d.10. in
 “præcept.9.2.p.3. Ratio est, quia quilibet tenetur
 “scire ea, quæ pertinent ad proprium officium, & si-
 “ne quorum cognitione munus suum & officium
 “exercere non potest. *Vnde resolvuntur seqq. Casus:*

“ I. Petens aut suscipiens officium Judicis (idem
 “est de Medico & Chirurgo, ut v. *infr dub. 7.*) quo
 “indignus est, ita ut probabile sit inde notabile da-
 “mnum proximi secuturum, peccat mortaliter.
 “*Nav. cap. 25. Lug. d. 37. n. 1.*

“ II. Judex carens necessariâ scientiâ non debet
 “absolvi, nisi factâ renuntiatione officii, vel nisi fir-
 “mum habeat propositum renuntiandi. Ita *S. Thom.*
 “2.2.9.76.a.2. *Cajet. Clavis regial. 12. c. 13. n. 2.*
 “*Reg. l. 25. n. 675. Nav. cap. 25. Farin. 3. p. 9. 3. a. 16.*
 “Ratio, quia nullus potest officium, cuius munia
 “obire non potest, retinere, præsertim cum damno
 “vel periculo proximi.

“ III. Si Judex ex magna imperitia malè judicet,
 “tenetur ad interesse parti læsæ, & ad expensas litis;
 “uti etiam, quotiescunque notabile damnum, sive in
 “substantia litis, sive in superfluis expensis, propter
 “ejus culpabilem ignorantiam, partibus litiganti-
 “bus accidit. *Bon. Lugo, ll. cc.*

“ IV. Si Judex agnoscat, errorem à se (et si sine
 “gravi culpa) commissum in præjudicium litigan-
 “tis, tenetur, si potest citra infamiam, impedire er-
 “rorem; v. g. monendo occultè partem læsam, ut
 “sibi appellatione vel aliter consulat, quia id pertinet
 “ad debitam muneris executionem. *Lugo n. 3.*

“ Resp. II. Judex tenetur causas judicare, & ce-
 “leriter expedire; quia ex officio tenetur cuique tri-
 “buere suum, quod non facit, si sententiam sine ju-
 “sta causa differt. *Vnde resolvuntur seqq. Casus:*

“ I. Judex mortaliter peccat contra officium
 suum,

suum, differendo valde notabiliter causarum expeditionem, sine justa causa. *Syl. V. Iudex q. 12. c. Clavis. reg. c. 12. n. 8. Nav. n. 14. &c. cum Bon p. 3. c.*

II. In casu dicto, idem Iudex tenetur parti læsæ damna & expensas, quæ ex iniqua dilatione securæ sunt, restituere, quia est earum injusta causa. *Auth. ll. cc.*

III. Si Iudex in exequenda causa & proferenda sententia negligens aut iniquus sit, non tantum parti læsæ, sed interdum etiam fisco tenetur, ut v. g. si mulctam pecuniariam, quam ex consuetudine vel lege communi debebat imponere Reo, sine causa remisit. *S. Tho. 2. 2. q. 67. a. 4. ad 3. c. Sylv. v. pœna. q. 28. Salon. Lay. l. 3. t. 2. c. 5. n. 7. contra Azor.*

A D D E N D A.

Q. 243. *Quid circa hac sit præterea notandum.* 1421
R. Seqq.

§. I. Iudex non habens sufficientem scientiam peccat officium petendo, admittendo, retinendo, & quoties cum tali ignorantia operatur, quia tenentur omnes scire casus ordinarios in officio suo occurrentes, pro extraordinariis autem recurri potest ad libros vel ad consilium peritorum, *Dicast. de juram. d. 2. n. 252. Vide Eliz. l. 7. q. 16. §. 3.*

§. II. Tenetur Iudex, non tantum in foro Ecclesiastico, quod omnes Catholici fatentur, teste *Tann.*, sed etiam in Civili, de dispositionibus ad pias causas factis judicare secundum Canones & non secundum leges Civiles, ut dictum est l. 3. p. 2. à n. 811., Hinc Iudex stare debet pro testamento ad piam causam signato tantum manu defuncti, aut condito sine institutione hæredis; Item legatis piis

infectis testamento profano non habenti solennitates juris, *Tiraq.* de privil. piæ causæ privil. 4. 15. & 7., possuntque videri dicta l. 3. p. 2. à n. 1130.

1423 §. III. Judex, per se loquendo, si absit scandalum. non peccat, si ferat sententiam in peccato mortali, uti cum communi *Suar.* de Leg. l. 3. c. 10.

1424 Q. 244. *Quæ sit obligatio Principum circa Iudices statuendos & justitiam manutenendam. R.*

§. I. Tenetur Princeps curare, ut Iudices habeat doctos, prudentes, probos, misericordes, ne videlicet aliquid in officio tanti momenti agant vel imperitè, vel improvidè, vel malignè, vel crudeliter, & si id negligent Principes, Deus his imputat illorum errores & vitia, quia ad hoc constituuntur Iudices, ut loco Principum jus dicant; imò Principes per illos jus dicunt, ergo quales Iudices statuunt, tales ipsimet volunt coram Deo esse in dicendis sententiis, ergo si statuunt imperitos vel improbos, volunt jus dicere tanquam imperiti vel improbi: Ex his colligitur, teneri Principem adhibere iudiciis illos, quos censet aptissimos, simili modo quo à n. 58. diximus digniores admoveandos curæ animarum, sunt enim rationes eadem.

1425 §. II. Vitia Iudicum tantò magis noxia sunt, quantò cum majore autoritate vel potentia sunt conjuncta, hinc meritò dixit *Spe* d. 16. caut. 1. non expedire, ut iudiciis admoveantur magni Prælati, præsertim qui impetuosi sunt, ne autoritate dominantur, nec sit, qui iis obniti audeat, si ab æquo deflectant. Addit *Caut.* 7., *quoniam plurimi existimant impunitatem Iudicum non parvam esse causam, cur conscientia plerique laxa sint, curabit Princeps de eorum delictis fieri certior, & sicubi exerraverint, severè in eos animadvertet.*

1426 §. III. Non excusatur Princeps, qui omni curâ
à se

à se rejeſtâ Officiales, & maximè Judices finit pro
 libitu agere, ſed tenetur ipſe ſuam quóque diligen-
 tiam & inſpectionem adjungere, *Spe* d. 9. Ratio eſt,
 I. Quia Princeps tenetur providere publico, nec
 ſemper eſt certus de peritia & probitate ſuorum,
 imò ſæpe eſt defectus illorum, ergo tenetur ſuâ curâ
 ſupplere, quod deeſt, ac ſemper invigilare, ne quid
 deficiat. 2. Si Princeps ſolis informationibus alienis
 credat, nec per ſe velit audire miſeros, vel attendere
 ad cauſas, hoc ipſo armat ſuos ad audendum quid-
 vis pro libitu, odio, invidia, avaritia, reſpectibus
 humanis: *Hoc ignorare Princeps non poteſt*, inquit
Spe, peccat igitur, ſi omnem ſollicitudinem & in-
 ſpectionem à ſe excludat: Quamvis autem *Spe* lo-
 quatur de proceſſu circa Sagas, tamen idem valet in
 omni materia juſtitia. 3. Ipſimet Judices & Officia-
 les ſupponunt Principem ſimul attendere ad manu-
 tenentiam juſtitia, ergo ad hoc tenetur Princeps.
Anteced. prob., Nam ſi ejuſmodi homines admo-
 neantur ſui officii, dicere ſolent, *Princeps ſcit, re-
 tuli Principi, Princeps audivit, non improbat.*
ipſe viderit &c. E contra Principes dicunt, *ad hoc
 habeo meos Officiales, illis commiſi, non poſſum
 ipſemet omnia, ipſi viderint &c.* quis hîc circulus
 eſt? inquit *Spe*: Nam cum & hi & ille viderit, nemo
 viderit, niſi Princeps ipſe curam adjiciat; & ideo
 etiam l. 1. n. 456. diximus non ſemper ſetiſfacere
 ſuæ conſcientia Principes, ſi Conſiliarios ſequantur.

§. IV. Non eſt fatiſ, ſi Princeps, etiam ſæpius, 1427
 mandet, ut omnia rectè fiant, nam bene dicit *Spe* d.
 20. n. 12., in hiſ cauſis tanti momenti non fatiſface-
 re conſcientia ſuæ Principem, ſi quid rectè mandet,
 niſi etiam ad executionem eorum advigilet: Et ra-
 tio patet, quia experientia docet, quàm ſæpe man-
 data ejuſmodi ſuſpendantur aut detorqueantur.